

Et oplysningsarbejde og et resultat.

Samtale med

gårdejer *Peder Hansen*, Torkildstrup, Kirke Saaby,
og landbrugskand. *Johs. Brolund Larsen*.

Det gamle løsen: »Hvad udad tabes, må indad vindes —« har bevaret sin aktualitet. Trods nyopdyrkning og landvinding er landbrugsarealet i stadig tilbagegang. Dermed svækkes en væsentlig forudsætning for opnåelse af den produktionsforøgelse, som anses for tvingende nødvendig. Nu som før gælder det, at det tabte må indvindes gennem en bedre udnyttelse af de foreliggende muligheder, men de ligger ikke så lige for som dengang, da man kunne tage fat på hedeopdyrkingen. De må søges på andre områder, bl. a. i hver enkelt landbrugsbedrift.

Trods store fremskridt er der ingen, der tvivler på, at der kan nås videre endnu ved en mere effektiv anvendelse af de hjælpemidler, som videnskab, teknik og forsøgsvirksomheder m. fl. stiller til rådighed for det praktiske landbrug, formidlet gennem det landbrugsfaglige oplysningsarbejde. Det er også gårdejer *Peder Hansens* mening, og den må tillægges vægt, fordi han i denne henseende har gjort erfaringer, der i usædvanlig grad viser, hvad en målbevidst indsats kan føre til.

Hvordan det begyndte.

Gårdejer *Peder Hansen*, der er en mand i begyndelsen af fyrerne, fortæller — lidt forsigtigt i begyndelsen — om sin egen landmandstid og tiden forud for denne, om vilkår, indstilling, muligheder og deres udnyttelse, men også om spørgsmål, som efterhånden kom til at trykke ham. Heri er intet usædvanligt. Mange andre har det på ganske samme måde, men det særlige ligger i den åbenhed, hvormed *Peder Hansen* omtaler alt dette, som vel de fleste andre ville gå udenom, men han giver senere forklaringen.

Peder Hansen lægger ikke skjul på, at han — som årene gik — fik vanskeligere ved at følge med i faglig henseende. Det økonomiske resultat stod heller ikke i et rimeligt forhold til arbejdsind-

satsen i bedriften. Han syntes selv, at der var ganske pæne afgrøder på marken, men de indbragte for lidt, når de blev omsat.

Efterhånden gik det op for Peder Hansen, at han havde forsømt en del af sin uddannelse i sin tid, bl. a. landbrugsskoleopholdet, og det var ikke så lige til at indhente i en mere moden alder. Det var også sin egen sag efter en årrækkes forløb at sætte sig i forbindelse med den stedlige landøkonomiske forening og anmode dennes konsulent om at komme og hjælpe sig med vanskelighederne. Han følte, at han manglede forudsætningen for at kunne få noget ud af en sådan vejledning, for — som Peder Hansen siger — det hjælper jo ikke meget med en vejledning, hvis man ikke selv har den fornødne forståelse af, hvad det drejer sig om. Jeg tænker her specielt på fodringen. Nå, jeg var forøvrigt heller ikke indstillet på at skulle have en konsulent ud at se, hvad jeg lavede af rigtigt og forkert. Jeg kan godt udtrykke det på den måde, at jeg faktisk generede mig ved, også overfor bedre vidende kolleger, at omtale mine problemer for ikke at røbe den manglende viden, og under disse forhold var jeg i virkeligheden fagligt isoleret.

*

Peder Hansen var i sin tid på højskole, hvor der også blev givet nogle få timers landbrugsundervisning om ugen, men det havde ikke rigtigt fæstnet sig, og på samme måde var det gået med en vinters landbrugsfaglig aftenskole. Sådan går det vel iøvrigt, når undervisningen ikke bliver mere dybtgående eller senere suppleres af kursus på landbrugsskole, siger Peder Hansen. Og dette nåede jeg aldrig at få gjort alvor af, hvad jeg mange gange siden har fortrudt. Jeg begik den samme fejl, som tusinder af andre unge ved landbruget. Jeg syntes dengang, at jeg havde ofret nok på skolegang. Det gjaldt bare om at komme i gang med noget selv, og dette kortsyn piner mig endnu den dag i dag — som det vist forøvrigt i det stille piner mangan landmand, der har vanskeligt ved at følge med i landbrugets hastige udvikling.

I 1940 blev vi gift og købte en mindre ejendom, som vi havde indtil 1945, da der blev mulighed for at overtage gården her på ca. 30 tdr. land. Afgrøderne var ikke så ringe endda, men besætningen, der var på 8—9 malkekøer, havde alt for ringe ydelse — kun 107 kg smør i gennemsnit. Det skyldtes for en del for lille fodermængde, men også for ensidig fodring — et resultat af forholdene i tiden under og efter krigen. Det kunne der i nogen grad bødes på, men jeg følte med mig selv, at jeg savnede de fornødne forudsætninger for at kunne *fodre rigtigt* og dermed få et ordentligt udbytte af kvægholdet.

En og anden vil måske finde det mærkeligt, at jeg ikke den gang havde nogen klar forestilling om foderenheder, protein, mineralstoffer og hvad det nu altsammen hedder, men det er en kendsgerning, at sådan var det — og jeg tror ikke, at jeg var ene om det. Nu var jeg imidlertid kommen til det stadium, hvor jeg ville prøve et eller andet særligt, først og fremmest vedrørende fodringen, og her kom tilfældet mig til hjælp.

I forbindelse med landbrugsfaglig undervisning igen.

I vinteren 1946—47 så jeg tilfældigt en annonce, hvor Landhus-holdningsselskabets brevscole tilbød undervisning i fodringsslære pr. korrespondance. Jeg gjorde forsøget, og det blev mit første møde med den egentlige fodringsteori. Min interesse blev vakt, og ved et grundigt arbejde med stoffet og gennem besvarelserne af de stillede spørgsmål øgedes min interesse yderligere. Jeg blev klar over mange forhold, som jeg tidligere havde været ganske uvidende om. Bl. a. fandt jeg ud af, at det foder, jeg anvendte, var alt for proteinfattigt, og jeg fik øje for roetoppens værdi som proteinkilde. Toppen havde jeg hidtil pløjet ned. Men jeg opdagede også, at der var meget mere, jeg måtte have rede på for at kunne gennemføre en rationel fodring.

Det, jeg havde lært, udnyttede jeg i stalden så godt som muligt, og jeg følte det som et resultat af anstrengelserne, at gennemsnitsydelsen pr. ko det følgende år steg til 159 kg smør. Og som noget væsentligt vil jeg føje til, at jeg nu dristede mig til at drøfte fodring med andre, der vidste mere derom end jeg. Måske det mest betydningsfulde resultat af undervisningen.

På skolebænken som 40-årig.

Skønt jeg efterhånden var blevet henved de 40, gik jeg med på et landbrugskursus her i sognet den følgende vinter. Heller ikke dette fortrød jeg. Min viden fra brevscolekursuset kom mig til gode på den måde, at jeg fik særlig meget ud af undervisningen og fik tillige klaret mange af mine problemer ved at spørge læreren, landbrugskand. *Johs. Brolund Larsen*. Det sporedes også derhjemme. Ydelsen nåede næste år 170 kg.

På grund af for lille elevtal blev undervisningen desværre opgivet den følgende vinter, og jeg mistede den personlige kontakt, som havde betydet så meget for mig. Der gik et par års tid. Gennemsnitsydelsen svingede mellem 170 og 177 kg, og jeg havde nærmest opgivet at komme højere op ved egen hjælp. Til alt held traf jeg så Brolund Larsen tilfældigt en dag og fortalte ham, hvordan landet lå. Han bemærkede straks, at ydelsen burde være væsent-

Forsøgslaboratoriets kurvetavle til indtegning af ydelse for

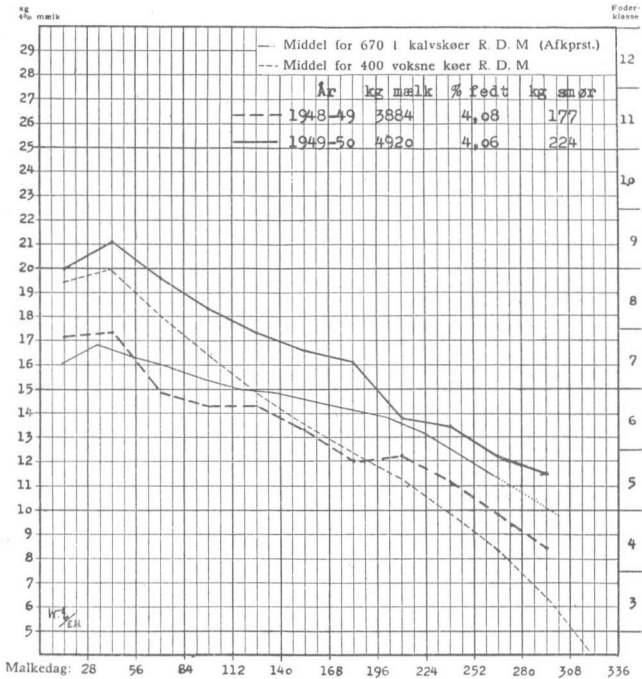
 Køer: 9 køer tilh. Peder Hansen F.
 M. / / 19 kælvet d. / / 19 drægtig d. / / 19

Fig. 1. Kurvetavle, der viser den gennemsnitlige ydelse af gårdejer Peder Hansens 9 køer i årene 1948—49 og 1949—50, henholdsvis før og efter anvendelsen af en egentlig foderplan.

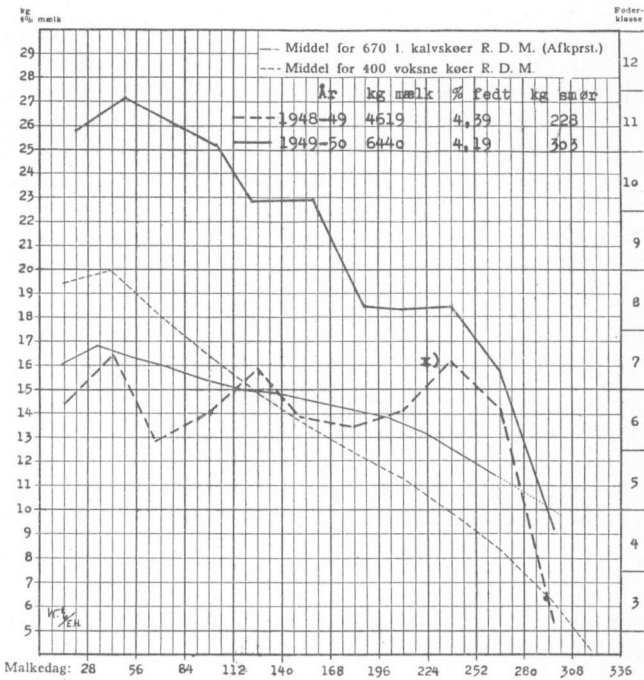
Fremgang: 47 kg smør pr. ko.

ligt større med de nu gældende fodringsforhold og tilføjede, at han ville komme og hjælpe mig med at lave et grovfoderbudget og udarbejde en rationel foderplan, når han en dag var på egnen.

Konsulenten kommer.

For første gang kunne jeg nu vente konsulentbesøg, noget, der for blot få år siden ville være helt utænkeligt, men jeg trøstede mig med, at det dog var Brolund, som jeg kendte så godt. Det blev imidlertid ikke til bare eet besøg, men til et samarbejde, som jeg har lært en masse af — kørerne forresten også. Resultatet af 1. års foderplan og vejledning blev en stigning i gennemsnitsydelsen på 47 kg smør pr. ko — til 224 kg. Det følgende år til 226, og i 1951—52 var ydelsen 236 kg smør pr. ko, men nu af 12 køer.

Forsøgslaboratoriets kurvetavle til indtegning af ydelse for

 ko nr. 2 tilh. Peder Hansen F.P. Jørgensens tyr
 M. 14 f. 21 / 3 19 43 kælvet d. / 19 drægtig d. / 19 19

x) På græs.

Fig. 2. Kurvetavle, der viser ydelsen af Peder Hansens bedste ko i 1948—49 og 1949—50. Fremgang: 75 kg smør som følge af mere rationel fodring, specielt i vinterhalvåret.

Dette er det håndgribelige resultat af min kontakt med det landbrugsfaglige oplysningsarbejde, og jeg føler nu, at det er morsomt at være landmand, fordi jeg har fået et indblik i og en vis forståelse af det, der ligger bag dette at drive landbrug. Vi er nu ved at få sat skik også på svineholdet, og ude i marken har resultatet af samarbejdet også begyndt at vise sig. Der er taget jordprøver, lægges gødskningsplan, så der bruges netop så meget, som skønnes fordelagtigt, og så vil vi begynde at føre driftsregnskab for at kunne følge økonomien i hver enkelt driftsgren. Det er ikke nogen helt lille produktionsforøgelse, der har fundet sted i løbet af disse få år. Den økonomiske omsætning er vokset, og der er blevet råd til nyanskaffelser, som der tidligere ikke kunne være tale om: Si-

loer, gummivogn, elektrisk vandvarmer i stalden og andre hjælpemidler i bedriften. Ja, og så har vi fået ny ajlebeholder, og staldene er blevet isoleret og ventileret.

Når jeg nu tænker tilbage på alt dette, kan jeg se, hvor vanskeligt jeg var stillet i mine første landmandsår, og at jeg siden den gang har fået en anden indstilling til mangt og meget. Det kan synes underligt, at jeg taler så åbent ud om dette, som jeg gør, men jeg ved, at mange kolleger er i den samme situation. Vi fik ikke fra begyndelsen helt det forståelsens grundlag, som er nødvendigt for at drive landbrug i dag. Derfor må det manglende indhentes så godt som muligt, og jeg føler ligesom en trang til at sige, at det nu slet ikke har været så svært, som jeg tidligere havde forestillet mig. Vi har hjælpekedlerne. De skal bare udnyttes.

Læreren om sin elev.

Nu har gårdejer *Peder Hansen* fortalt om sit møde med forskellige former for landbrugsfagligt oplysningsarbejde, og han har gjort sine erfaringer, men det samme har læreren, landbrugskand. *Johs. Brolund Larsen*. Vi har derfor bedt ham fortælle lidt herom.

Det har været både interessant og lærerigt at samarbejde med *Peder Hansen*, udtaler *Brolund Larsen*. I praksis viste det sig, at såvel undervisning som anden form for faglig bistand godt kan give direkte resultater, noget vi ikke er forvænt med. Desuden har det atter bekræftet sig, at undervisningen bør gives i så nøje tilknytning til praktiske forhold som muligt. Det er velgørende at se den omsat så utvetydigt som her. Og så har det været af stor betydning i undervisningen at kunne henvise til et lokalt resultat af rationel fodring.

Når *Peder Hansen* er nået så langt, som han er, skyldes det bl. a. — og det vil jeg gerne stærkt understrege — at han er meget flittig og har et godt håndslag. Arbejdet skrider godt for ham. Når vi drøfter ændringer i driften, har vi altid det for øje, at *Peder Hansen* skal klare det almindelige arbejde med familiens hjælp. Fremmed arbejdskraft kun ved roeudtynding, i høst o. lign. spidsbelastninger.

Nu er kvægbesætningen ved at være i orden, mark- og husdyrbrug er afpasset efter hinanden. Stigningen i ydelsen skyldes et øget grovfoderforbrug og en mere hensigtsmæssig fordeling af en uforandret kraftfodermængde. Ja, og så må vi ikke glemme ensilagen.

Det har været gårdejer Peder Hansen magtpåliggende at holde kraftfoderforbruget så lavt som muligt. Rationerne i rationeringstiden skulle slå til. I 1948—49 anvendtes der 660 f. e. i gennemsnit pr. ko, og i de 2 sidste regnskabsår er der kun medgået henholdsvis 764 og 781 f. e., skønt smørudbyttet pr. ko i disse år lå 49 og 59 kg højere end i 1948—49. Når Peder Hansen også i fjor har sat ydelsen op, endog med 10 kg smør pr. ko, skyldes det kun i ringe grad større fodermængder, men derimod de forbedrede staldforhold og en bedre pasning, der giver sig udslag i en mere effektiv udnyttelse af det anvendte foder.

Det er ganske interessant at følge besætningens ydelseskurver før og efter, der blev lavet en egentlig foderplan, henholdsvis 1948—49 og 1949—50. De er indtegnet på kurvetavlen (fig. 1) og viser gennemsnitsydelsen for Peder Hansens 9 i regnskabsmæssig henseende normale køer — de samme i begge regnskabsår og med regelmæssige kælvningstidspunkter.

For Peder Hansens køer (de grovere kurver) ses ikke blot, at ydelsen i 1949—50 ligger højere end i 1948—49 (i gennemsnit 224 mod 177 kg smør), men også, at kurven har et noget jævner forløb. Det viser, at fodringen har været mere rationel.

Selv om det er ganske almindelige køer, der her er tale om, er der også nogen med høj ydelse. Således havde en ko — nr. 2 — 228 kg smør i 1948—49 og i 1949—50 303 kg (fig. 2). Følger man også her de grovere kurver, ses det, at det er i vinterhalvåret, den rationelle fodring i dette tilfælde viser det stærkeste udslag.

Det er heller ikke uden betydning, at der er kommen krybbe-skillerum, både af hensyn til foderfordelingen og risikoen for roeforgiftning. Der malkes kun 2 gange daglig, og hurtigmalkningsmetoden benyttes, efter at der er anskaffet elektrisk vandvarmer i stalden.

Da det ikke alene er den samme kostamme, Peder Hansen stadig har, men for en stor del også de samme køer som i de foregående år, så skyldes den større ydelse alene en bedre udnyttelse af de arvelige anlæg og understreger den udtalelse, som gårdejer Peder Hansen engang imellem kommer med: »Hvad kunne der ikke nås, hvis vi udnyttede vore muligheder noget bedre på alle områder«.

C. A. K.